

LA VILA

Número 0 - Maig 2000

Associació Cultural Socarrats de Vila-real

Programa de festes de Sant Pasqual 2000

Què haguera estat del valencià
de no haver tingut **Valor?**

Opinió, llibres, vins, activitats

Vilanova i la Geltrú: un agermanament oblidat

Associació Cultural Socarrats, sis anys

Amb els
companys de
Borriana

Excursió ciclista
pel terme

Dofins en la
travessia a
Les Columbretes

Josep Palomero:
"El tatuatge dels
apàtrides."

Editorial

L'aparició de La Vila és un fet important que incideix tant en la ciutat, com en l'entitat cultural que l'elabora. A Vila-real significa una altra opció per als lectors, que podran trobar una nova publicació als quioscos i altres punts de venda. Pel que fa a l'Associació Cultural Socarrats, La Vila culmina una antiga aspiració, la de comptar amb una revista on publicar tant les opinions i treballs dels escriptors i intel·lectuals convidats a les activitats, així com fer arribar a la major quantitat de públic possible els actes que organitza de manera mensual l'associació.

Els continguts són diversos: articles sobre viatges, vins valencians, acudits, entrevistes, semblances sobre entitats del poble, imatges sobre les activitats dels socarrats, així com opinió. Volem que número a número esdevinga una eina més per donar opinions, una tribuna lliure, on tindran cabuda totes les sensibilitats, això sí sempre publicades en valencià.

Perquè una de les finalitats de l'associació cultural és la defensa de la nostra llengua, el valencià, però sense confusions ni invencions extracadèmiques, defensarem la llengua que ensenyen a l'escola i la Universitat, la llengua d'Enric Valor i Ferrer Pastor, de Pompeu Fabra, Coromines i Alcover, d'All Tall i de Lluís Llach, de Carles Pons i de Dagoll Dagom, d'Alex Debón i Crivillé, de Genovés i Pep Guardiola. La llengua de Vila-real, Borriana i Vilanova i la Geltrú, la nostra llengua. I la defensarem com a element d'integració, de convivència i de cultura.

I ara que coneixeu un poc més La Vila, esperem per al proper número les vostres col·laboracions i la vostra fidelitat com a lectors. Gràcies.

Josep Vicent Cerdà Navarro. President A. C. Socarrats

A PROPÒSIT

Índex

Entrevista amb Enric Valor

Vicent Usó

Pàgines 4-6

Articles d'opinió

Mª Lluïsa Ortells,
Josep Pasqual Gil,
Miquel Notari,
Enric Portalés

Pàgines 7-11

Crítica de llibres

Santiago Vilanova

Pàgina 12

Vins valencians

Santiago Vilanova

Pàgina 13

El racó del viatger
Vila-nova i la Geltrú, un
agermanament oblidat
Josep Pasqual Gil

Pàgines 14-15

Socarrat Major 2000
Grup dances "El Raval"
Josep Vicent Chiva

Pàgines 16-17

Cercavila

Pàgina 18

Edita:
Associació Cultural
Socarrats

La penúltima conversa amb Enric Valor

"Les persecucions són la millor manera de fortificar les conviccions"

per **Vicent Usó i Mezquita**

Als deu anys, ja llegia "Madame Bovary". Enric Valor i Vives, tanmateix, hagué d'esperar molt de temps per emular Flaubert. Ha viscut, com ell diu, un segle en el quan no els han deixat tranquils ni un sol dia. A la guerra del 14 que trasbalsà el negoci familiar li succeí la Guerra Civil i a aquesta, la Segona Guerra Mundial. Mentrestant, a l'Estat Espanyol, la dictadura del general Franco impedia expressar segons quines coses i segons en quin idioma. Tot i això, Enric Valor ha rescatat rondalles, ha escrit llibres i articles de divulgació de la llengua, ha recopilat i classificat els verbs valencians, ha bastit, en summa, una obra ingent. Però li resta una espina d'insatisfacció clavada al cor. La de no haver pogut escriure novel·la fins que no acabà la dictadura. Alguna en féu abans, "L'ambició d'Aleix" per exemple, però hagué de publicar-se mutilada per la censura.

Manuel Sanchis Guarner li digué un dia: "No volen que escriguem, Valor, en valencià". I ell ho assumí i deixà que la novel·la per escriure anara creixent, ella sola, al calaix. "Jo em pensava que no faria res. La censura era una cosa espantosa. No volien que escriguérem en la nostra llengua. Però

clar, tot i que ens impedien publicar i difondre l'obra, no podien impedir que jo anara escrivint coses, inventant personatges i ho anara deixant tot al calaix. Vull dir que en realitat, estava fent la Trilogia, encara que clar, és quan et poses de veritat a

escriure quan se t'acudeixen més coses".

La mirada d'Enric Valor cau en una mena de melangia quan recorda les imposicions d'aquell temps. "Quina mala sort que tinguérem". Però ben aviat, el seu esperit reviscola. I aleshores riu de bona gana. I afegeix: "I al final encara ha tingut sort que m'ha pegat per viure i he pogut fer unes quantes novel·les. En realitat, jo volia fer unes deu novel·les de cent cinquanta pàgines i anava guardant notes sobre els personatges a un calaix. Quan Franco es va posar malalt, vaig començar a escriure però ja amb un plantejament diferent: en lloc de la idea inicial, vaig decidir posar tots els personatges en una trilogia. I la veritat és que crec que ha quedat prou natural".

Tot i començar a fer novel·la a la vora dels setanta anys, el premi Socarrat Major 1997 encara ha tingut temps de bastir una obra compacta i fèrtil: "Primer vaig fer *Sense la terra promesa* i, després, com que en tenia de pensada una petita

que volia fer amb un estil realista prou despul·lat, la vaig encetar. A continuació vaig escriure *Temps de batuda*. Després vaig parar perquè estava esgotat i aleshores fou quan Eliseu Climent em va dir si podia fer-li *La Flexió Verbal* i li vaig dir que sí perquè volia estar un any sense escriure i prendre força per a la tercera part de la Trilogia. Li vaig dedicar sis hores diàries durant sis mesos, a "La Flexió Verbal". Quan la vaig tenir, li vaig dir a Manuel Sanchis Guarner que la revisara i em fera totes les observacions que considerara. Jo volia que s'acostara més a la llengua viva, però ell em va convèncer de deixar-ho estar. Ara, fa poc, l'he revisada en aquest sentit". Aquest llibre que li costà sis mesos de fer és sens dubte un dels majors èxits de vendes de les editorials valencianes. I una de les eines imprescindibles per a tots aquells que volen aprendre la nostra llengua.

Fa uns mesos, Enric Valor ha publicat "Un fonamentalista del Vinalopó i altres contarelles", un llibre de lectura amena, narrat amb la gràcia especial amb que sap contar les coses aquest home. "No havia fet mai contarelles. I com a la meua

edat li tinc por ja a fer una novel·la, vaig ence-

Quan va començar la guerra, el mateix 18 de

Assistents al sopar de concessió del premi Socarrat Major-97

tar aquesta obra. Les contarelles han de tractar sobre un fet que t'han contat fa molt de temps i que tinga una base real. Són coses curioses que van passar en una època determinada".

Com diu la seua editora, Rosa Serrano, Enric Valor és un comunicador impenitent. Gaudeix de la conversa. Riu i acluca els ulls, segons aquesta travesse temes més joiosos o d'altres més delicats. Però no deixa de parlar per això. "Vaig fer una novel·la que es va perdre. Es titulava *El misteri del Canadian* i Miquel Duran m'ho va arreglar perquè me la publicaren a la Casa del Llibre de Barcelona. La vaig fer de molt jove, i aleshores em pegava per fer coses de països que no coneixia, personatges de la noblesa anglesa.

juliol, la hi vaig enviar, amb tanta mala sort que van confondre el tren on anava la novel·la amb un de militar i el van bombardejar. Temps després, Miquel Duran em va demanar que li enviara una còpia, però jo havia estat tres anys a la guerra i, mentrestant, m'havien assaltat la casa i no quedava més que un espill i una cadira. La casa, a més, va servir de refugi a tres o quatre famílies que venien fugides i de la biblioteca del meu pare no va quedar res. Això també ix en la trilogia pel mig d'un personatge a qui li he aplicat algunes d'aquestes vivències meues. Per a què vegem quant hem patit".

Assegura no conèixer a fons el panorama actual de la literatura valenciana. "No recorde noms", es justifica. "A més, estic molt retirat,

treballant. Ara, sí que sé que tenim almenys cinquanta escriptors amb suficient categoria, a més de quatre o cinc grans figures. Pense que estem en un bon moment per a la literatura, i més en concret per a la novel·lística valenciana. Encara que quasi no tinc temps per a llegir i no puc dir que estiga al dia. Vaig anar una nit a l'assemblea de l'Associació d'Escriptors Valencians, per veure quants n'érem i conèixer-los una mica. I la veritat és que me'n vaig tornar molt animat de veure l'empenta que hi ha".

Al febrer de l'any passat, arreu del País Valencià va ser llegida la carta que Enric Valor adreçava als Blocs de Progrés. En ella, demanava el reconeixement legal de la unitat de la llengua, una aspiració clau del nacionalisme valencià. "Jo veig bé el nacionalisme. De fet, me'n recorde del comentari que li va fer Karl Marx al dirigent de la Comuna de París, qui es va salvar de la

desfeta i després de liquidada la Comuna es va dedicar a fer pamflets i a insultar a uns i a altres. Quan li va demanar a Marx que li semblava aquella manera d'actuar, aquell li va contestar que estava fent persecució d'altres ideologies i que les persecucions eren la millor manera de fortificar les conviccions. I a mi em sembla que ara està passant això, també. Amb els socialistes, tot i que no feien tot el que volíem els nacionalistes, estàvem més o menys tranquils. Però ara, tot i que dissimuladament, els governants estan actuant d'una manera tant violenta en contra nostra, que he vist una reacció semblant per part del nacionalisme".

Recentment, les Corts Valencianes li negaren una distinció que si, al nostre país, la cultura no fóra un problema polític, cap institució no hauria gosat negar-li a una figura com ell. Tanmateix, d'aleshores ençà, múltiples col·lectius han de-

cidit retre-li l'homenatge necessari que els nostres representants no han sabut, una vegada més, assumir. Enric Valor n'està agraït. Però es mostra una mica perplex i assegura convençut que "no és per a tant. Que al capdavant, hem fet simplement el que hem pogut". Oblida potser, que han pogut molt i en circumstàncies adverses. I que, sense la seua tasca, avui el valencià viuria encara una situació més precària.

Enric Valor, als vuitanta-cinc anys, ja no està en condicions de pujar l'Aitana, com diu ell amb acompanyament de rialla franca i contagiosa. En canvi, conserva intacta la lucidesa i les ganes de parlar. "Sóc un desastre per a les entrevistes perquè sóc molt parlador i em pregunten una cosa i jo me'n vaig per cinquanta llocs diferents". No s'adona potser que, en el seu cas, és precisament la dispersió la que enriqueix la conversa.

***Nota: Aquesta entrevista fou realitzada en febrer de 1997 arran la concessió a Enric Valor del premi Socarrat Major d'aquell any.*

PEPE PESOA, polític

De les calendes de febrer als idus de març - toquem ferro! - hem tornat a trobar per ací un vell conegut, foraster de Madrid que, parlant castellà, sovint no se l'entén o ell mateix es contradia: *Pepe Pesoa*, polític professional.

Amb el personatge et passa una cosa ben estranya. Quan te'l trobes de front sembla *Pepe* - en té tot l'aspecte malgrat el maquillatge que fa servir - però, quan amaga la cara, de tos pareix més *Pesoa*. Tanmateix, si et fixes bé, te n'adones de seguida que en el fons és el mateix i només es tracta d'una simple qüestió de matís.

Ell mateix reconeix patir d'una certa esquizofrènia. En tot moment sospira per ser el centre i tendeix a pensar que, fora d'ell, no hi ha ningú més. Tanmateix, sempre que pot, per un impuls irresistible, *Pepe* s'escora a la dreta com un vaixell massa carregat de la banda d'estribord - excés de "quilos", segurament -. En canvi, quan es troba més *Pesoa*, com en versió carpeto-vetònica del Doctor Jeckyll, sol donar la impressió de decantar-se lleugerament a l'esquerra.

Si se t'encara - com solia fer, i encara a voltes, el seu mestre *Don Manuel, o rei das gaitas* - és probable que el vegis *asnar i rebusnar* i amb tot l'aspecte d'un ocell carronyaire. Però quan adoptava aquell altre aire més diplomàtic et podia fer tot l'efecte d'una bella almúnia - de l'àrab, jardí - i aleshores tot eren flors i violes i roses i capolls i, darrerament, promeses que, més endavant, *ya vereis frutos*.

Res. Fum de canyes.

En tot cas, tant si es tractava de *Pepe* com de *Pesoa* - hi podríem emprar el plural majestàtic, donat el seu sentiment monàrquic compartit -, vingueren

Per Josep Pasqual Gil i Monzó.

pel mateix motiu d'ara fa quatre anys: demanar-nos el vot i endur-se'l a Madrid.

El vot no és com els impostos, que ens els carreguen, pel recte i l'indirecte, sense mesura ni consideració, al crit d'**anem a per més i fins el proper**. El vot, tot i que de tard en tard, s'ha de demanar. I ara tocava, com sol dir el tercer home.

D'ací el desembarcament de *Pepes i Pesoes* amb músiques i fanfàrries i aquells somriures blancs que els guarden per a l'ocasió directors de campanya i assessors d'imatge. Per a seguir cavallers dalt de l'haqueta una altra temporada.

Se'ls veu - i se'ls ou - vindre de lluny. No se n'amaguen. Ben al contrari. Confien en la majoria silenciosa - la prefereixen també sorda i cega, com les mones de l'orient? - que, en lloc de deixar el vot a la pròpia terra i posar-lo a treballar pel país, el factura a Madrid per a que viatge i veja món, pobret.

I a seguir ofrenant!

Home, és una opció ben legítima, tot i que una mica fava. Perquè així tots els Aves i autovies lliures seguiran partint de Madrid mentre ací, per exemple, no resollem els embussos ni gratant-nos la borreta de les butxaques més que ningú.

Quan, la nit del diumenge electoral, acabà de recomptar-se els vots recollits, *Pepe Pesoa* se'n tornà cap a ponent amb el sac ple i... *ad kalendas graecas*. Mentrestant, com solen dir els espanyols, "*si te he visto no me acuerdo*".

* La Vila i A. C. Socarrats no hi han d'estar necessàriament d'acord.

Trobar-se en primavera

per Mª Lluïsa Ortells

Aquest any 2000 en fan tretze que un grup de mares, pares i mestres de la nostra comarca va iniciar les celebracions de les Festes per la Llengua. Ens trobàvem en un moment en què la implantació de l'ensenyament en valencià de l'àrea d'Experiències va provocar un rebuig per part d'un sector de pares (algun alt càrrec actual deu el seu èxit polític a ser cridat per un partit gràcies a la "popularitat" aconseguida en el debat).

Més o menys al mateix temps, es van començar a realitzar activitats semblants en altres comarques i això va desembocar, a finals dels vuitanta, en el naixement d'un dels moviments de masses més importants del nostre País: la Federació Escola Valenciana que, amb l'objectiu principal d'aconseguir una escola arrelada al medi en llengua, actitud i continguts, amb una vocació integradora de tots els xiquets i xiquetes que viuen ací i una voluntat d'educar en valors, aglutina amplis sectors de la població relacionats directa o indirectament amb l'educació i la cultura.

Les trobades de Primavera són una més, (encara que la més important per la quantitat de gent que mou, prop de 150.000 persones en tot el País) de les activitats que realitza la Federació, i suposen un gran esforç personal i econòmic. Centenars de persones i d'escoles, desenes d'ajuntaments i empreses privades col·laboren perquè cada any pugui ser un èxit d'activitats i de participació.

La Trobada de l'emblemàtic 2000 havia de ser especial. Després de recórrer diferents poblacions de la Plana Alta i la Plana Baixa, enguany, acceptant la invitació del Rector de la Jaume I, s'ha fet a la Universitat. La col·laboració de la Universitat de Castelló amb la Federació i els Col·lectius per la Llengua ha estat constant i diu molt a favor d'una institució que aposta fermament, no solament per la nostra cultura, sinó per treballar al costat de les primeres etapes educatives, el que podem dir d'una manera planera "xafar terra", viure la realitat.

Aquesta edició ha estat dedicada al gramàtic i escriptor Enric Valor, una de les persones a qui més deu l'ensenyament de la nostra llengua per la quantitat de materials gramàtics que ens ha facilitat, investigador infatigable (investigador de camp) dels nostres costums i de la nostra tradició oral, Socarrat Major 1997.

A Enric Valor, interessos mesquins li han volgut negar, vergonyosament, el reconeixement per part de qui més l'hauria d'haver honorat: el Govern Valencià, especialment la Conselleria de Cultura que, a més, des de l'any 95 s'ha negat sistemàticament a col·laborar amb cap Trobada.

El treball dels organitzadors, la il·lusió de les Associacions de Mares i Pares d'alumnes i de totes les Entitats col·laboradores ha suplert aquesta mancança i, com deia la frase dels adhesius del 96: "Sense l'ajut de la Conselleria, la festa al dia". Perquè aquestes Trobades, de caràcter eminentment lúdic, tenen un caire reivindicatiu que, actualment és més necessari que mai. I és que s'està produint un fort retrocés en l'ensenyament en valencià. Sense anar més lluny, a la ciutat de Castelló, on enguany estan estudiant 2d d'ESO en valencià 250 xiquets i xiquetes, la Conselleria, per a 3r només ha ofertat 115 places. Això vol dir que el curs que ve, 135 alumnes que enguany estudiaven en valencià, ho hauran de fer en castellà.

Només amb la pressió de moviments cívics com Escola Valenciana podem aconseguir que l'administració canvie la seua política educativa en el sentit del manament de l'Estatut i la Llei d'Ús.

Però l'any que ve, milers de xiquets i xiquetes tornaran a aprendre jocs i oficis populars, tornaran a escoltar cançons i a veure teatre, a participar en concursos literaris i plàstics, a comunicar-se per internet en valencià, a fer titelles amb culleres, a pintar-se la cara i a pastar fang. I els majors podem disfrutar de l'ambient extraordinari mentre mengem coca, bunyols i orelletes. Perquè continuarem trobant-nos en primavera.

ESTATS MODIFICATS DE CONSCIÈNCIA

Per Miquel Notari Ibáñez

Després d'haver viscut unes festes com les de Castelló podríem preguntar-nos què fa la gent quan no són festes, on s'amaga?

El correfoc de la Nit Màgica era de vore, els carrers tots ben arreblits per la gentada, tot i que les espurnes incessants socarraven més de quatre eixerits que es confonien amb els propis dimonis.

El mateix començament de l'acte festiu, per bé que sembla el contrari, no estava únicament presidit pel mític Sant Roro que esperonava els presents amb consignes etíliques tot promentent la llum del dia en la nit magdalenera. Alhora, el seu seguici d'amics de la nit, el foc i el bon beure manifestava obertament la idea que copresidia aquella impressionant concentració humana: ¡*Bote, bote, bote, valenciano el que no bote!* La genial consigna aconseguia llançar un bon grapat de decibel·lis enmig del cel nocturn de la capital (de la Plana? de la província?...). Malgrat tot, no sé si des dels astres que, segons anunciava Sant Roro, s'estaven conjuntant en aquell precís instant per a plaer nostre, algun observatori interestel·lar podria captar el senyal i, encara menys, el significat del missatge que tan profusament l'estol terrícola s'entestava a emetre.

Una volta aquest eslògan va fer els seus efectes sobre la multitud, un altre va vindre a substituir-lo amb inusitada rapidesa, tot canviant l'adjectiu *valenciano* per mig-ouet, per tal de seguir amb la cridòria i d'una volta per totes donar pas al veritable motiu de l'aplec humà. Així les coses, el seguici del peculiar sant sense fer cap concessió al descans, exercitant convenientment pulmons i gola començà, enmig de moviments arítmics, a obrir-se pas per la geografia urbana cercant la llum que confirmara l'autenticitat d'allò que es

proclamava. I com us podeu imaginar, de manera totalment màgica, un avalot format de dimonis de deveres, aquesta vegada muts, amb els vestits decorats a l'estil infernal, ben tapats de cap a peus i amb els corresponents atifells de faena, va ploure immisericòrdement sobre aquells que feia poc cridaven tant.

Ben prompte aquells crits entenedors es van ofegar enmig d'una xillerissa generalitzada i inintel·ligible, la qual cosa era el símptoma més clar que l'Infern s'havia materialitzat entre nosaltres i que d'un moment a un altre ens voríem arrossegats per les forces d'allò que se'n diu les tenebres tot i que eixa nit, curiosament, eren tot llum. Calia eixir d'allí, no per por a tota aquella magnífica escenificació de poders, sinó més prompte pel perill de ser esclafats per la gentada que ja coneixem d'adés. Tot intent de trobar un forat i anar-te'n corrents constituïa un fracàs i conseqüentment era castigat amb xafades o espentes de divers grau. L'única alternativa viable era trobar algun dimoni despenjat i aprofitar el xicotet buit que es fa al seu voltant per tal d'avançar millor.

Bé, quan vaig trobar algun d'aquells éssers infernals se'm va fer literalment de dia, ara, al seu recer ja podia gaudir realment de la màgia que encomanaven, el soroll per molt ensordidor que fóra, era ben rebut i tot acompanyat per la música de dolçaines i de percussió, feia que l'ambient prenguera una dimensió veritablement festiva. Per no parlar de la fumequera que envaïa els carrers i la seua olor a pólvora acabada de cremar tan pròpia dels éssers de l'Infern, per bé que a voltes, quan no tenen coets per a divertir-se, també tiren mà del sofre a seques, però això és més bé quan estan avorrits i açò no era el cas.

En aquesta ocasió, els sobtats clafits de l'enrenou eren capaços d'induir allò

que els estudiosos diuen "estats modificats de consciència" i que no són una altra cosa que l'alteració dels processos mentals i de percepció de la realitat per part dels subjectes que l'experimenten. Pot ser que els nostres veïns de la capital estiguen davall la influència d'aquest fenomen? Cap la

possibilitat que els crits llançats envers els ciutadans d'Almenara cap avall hi tinguen relació? Crec que malauradament sí, perquè ací a Vila-real, crits d'aquesta classe no els havia sentit mai, i és que deu ser que, comparativament, fem molt pocs correfocs.

Ve de la pàgina 11
Esquizofrènia
Enric Portalés

La segona intenció, que al meu parer és fonamental, tracta de deixar ben clar que no podem viure només en valencià. Que la nostra llengua no és útil per a segons quines funcions (la justícia, els mitjans de comunicació, l'economia...).

I l'última pretén que els valencians no ens adonem que el castellà i el valencià són llengües distintes. Heu llegit bé. Una de les maneres senzilles de fer desaparèixer una llengua és fer creure que aquesta no existeix, que és igual a una altra. A poc a poc el parlant no és conscient que usa una llengua

diferent de la que s'imposa (heu sentit mai Fraga parlant galleg?).

És en aquesta línia que es troba la dissociació entre el que pensem i el que sentim, la voluntat que a la fi creiem que és tot el mateix. I el que és més important, que no se'ns ocórrega defensar l'ús d'una llengua que ja no existeix.

Supose que pensareu que la majoria de les malalties tenen un medicament que les sana, certament. Ara bé, no totes les esquizofrènies són susceptibles al tractament mèdic. De tota manera hi ha una solució (o més) a una situació com aquesta, però això és una altra història.

LEX ET IUS
SOCIEDAD DE SERVICIOS JURÍDICOS

ABOGADOS

PRIMERA CONSULTA GRATUITA

LE PRESUPUESTAMOS SU CASO SIN COMPROMISO
POSIBILIDAD DE PAGOS MENSUALES
ABOGADOS EN CUALQUIER ESPECIALIDAD

DESPACHOS EN VILA-REAL Y CASTELLÓN

Calle MOYANO, 24
12002, CASTELLÓN
TEL.: 964 22 88 55
FAX: 964 26 14 33
lex_et_ius@retemail.es

Plaza S. PASCUAL, 2
12540, VILA-REAL
TEL.: 964 53 38 20
FAX: 964 52 55 08
albiol@retemail.es

CHABRERA S.L.

FERRERERIA

OFERTA JARDINERIA 2000

PANYS, MANETES, FERRAMENTES, PLÀSTICS, ART. DE LA LLAR, CÒPIES CLAUS SEURETAT

SANT JOAQUIM, 20 - Vila-real

FERRERERIA I SUBMINISTRAMENTS
INDUSTRIALS

LLOGUER FERRAMENTES DE CONSTRUCCIÓ
(MARTELLS PNEUMÀTICS, FORMIGONERES, GRUPS ELECTRÒGENS)
ROBA I COMPLEMENTS SEURETAT EN EL TREBALL

SANTA ISABEL, 20 - Vila-real
Tel. 964 521 361 Fax 964 538 456 e-mail: chabrera@ctv.es

Esquizofrènia

per **Enric Portalés**

Opinar és lliure

L'esquizofrènia és una malaltia psiquiàtrica que té diverses manifestacions. Aquella que, al meu parer, patim els valencians és potser de les més evidents: dissociació específica de les funcions psíquiques o, el que és el mateix: una alteració entre intel·ligència i conducta.

La nostra societat ja està avesada a pensar en una llengua i a expressar-se públicament en una altra. Aquesta dissociació, tot i que és malaltissa, es creu dintre de la normalitat. Són molts anys de convivència.

Ara bé, acceptar que els nostres ulls lligen una llengua i les nostres oïdes en senten una altra, mostra com la nostra ment està dissociada, malalta, esquizofrènica.

Què pensaria un napolità si en els talls publicitaris de la RAI, els spots s'expressaren en francès? Què diria un londinenc si el telenotícies de la BBC s'encapçalara amb un *Good morning* i s'acomiadara amb un *Good bye*, mentre totes les informacions es transmeteren en espanyol?

Aquestes situacions que a tots ens podem semblar inadmissibles, les patim els valencianoparlants cada dia (de fet cada vint minuts amb els talls publicitaris) i no ens semblen anormals.

Probablement tots pensem en la televisió dels valencians (?) Canal 9. És cert, en aquest canal, malgrat que algun programa es transmeta en valencià, la publicitat ens arriba en castellà, les pel·lícules o molts programes que se'ns anuncien en valencià, sabem que els veurem en castellà. Hi ha en definitiva, una dissociació entre el que veiem i el que sentim.

Aquests exemples als quals molta gent haurà parat atenció, són molt evidents. La meua argumentació però, es basa en qüestions més subtils que no són patrimoni de la Televisió Valenciana. Veieu si no:

A Tele 5, cada dia es fa un programa sobre notícies locals (o *de su comunidad*) en acabar les dedicades a tot l'estat. El presentador saluda i s'acomiada en valencià, però no usa aquesta llengua en cap altre moment.

A la TV3 veiem sovint anuncis catalanitzats. Els sentim en català, però veiem escrit el nom o l'eslògan en castellà. Oïm "*Fer bullir o enriquir?*", en canvi llegim "*Cueces o enriqueces?*"

Finalment a TVV, quan acaba l'informatiu i es dona pas al temps hi ha un anunci sobreimprés que resa: *Caixa Rural València els ofereix este espai*. Mentre que nosaltres sentim: *Caja Rural Valencia les ofrece este espacio*.

Són només tres exemples d'aquesta malaltia que m'ha semblat bé anomenar, amb tots els recels que vulgueu, **esquizofrènia lingüística**.

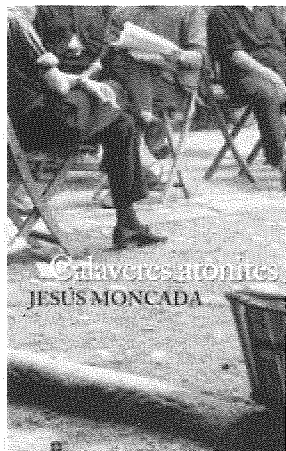
Quines són però, les intencions d'aquesta dissociació?

És evident que la primera és econòmica. Així com els publicistes catalans creuen que els compradors no veuran amb bons ulls un producte l'anunci del qual s'expressa en castellà, als valencians els ocorre el contrari, deuen pensar que un anunci en valencià representa una despesa supèrflua.

Passa a la pàgina 10

Crítica de llibres

per Santiago Vilanova

CALAVERES ATÒNITES

MONCADA, Jesús

Barcelona. La Magrana, 1999, 233 p.

2200 pessetes

Novament l'univers literari de Mequinensa recreat pel millor escriptor en català viu a l'actualitat. Novel·la o recull de narracions breus? Els personatges, com en altres obres de l'autor, són de carn i ossos. En tot cas una obra mestra que cal necessàriament llegir. I, a més, a la Franja de Ponent parlen com a Vila-real.

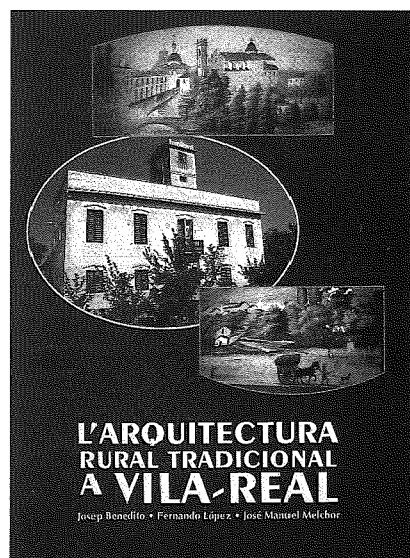
L'ARQUITECTURA RURAL TRADICIONAL A VILA-REAL

BENEDITO, J. , LÓPEZ F. , MELCHOR, J.M.

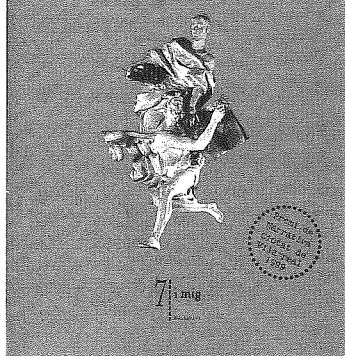
Vila-real, Public. de l'Il·lustríssim Ajuntament.

1999, 448 p. 1900 pessetes

Ens arriba aquest llibre que, de la mà de tres investigadors amb molt de coratge, fa un inventari quasibé complet de les arquitectures rurals del nostre terme. Amb més de tres-centes quaranta fotografies i fitxes fa un repàs acurat de tot allò que els nostres avantpassats arribaren a bastir, en l'àmbit de la humil, o no tan humil, arquitectura rural. És un treball ben valuós puix, pràcticament, no teníem res sobre aquest tema.

QUARANTA CONTES BREUS
I UN LLARGUÍSSIM
POEMA D'AMOR
ELIES BARBERÀ

QUARANTA CONTES BREUS I UN LLARGUÍSSIM POEMA D'AMOR

BARBERÀ, Elies

Benicull de Xúquer. 7 i mig Edit. 2000, 120 p.

1200 pessetes

Per fi el Premi de Narrativa Ciutat de Vila-real, 1999, el podem trobar a les llibreries amb tota normalitat. Aquest jove escriptor xativí fa un divertiment literari a través de quaranta narracions breus i un, més breu encara, poema d'amor. Què passa si la princesa es cruspeix el gripau? Què passa si un home és tan ric que té, fins i tot, amics? Enhorabona a ell i al jurat que encertà a trobar aquesta petita joia. Us ho passarem d'allò més bé.

VINS VALENCIANS

Avui: FONDELLOL

Si la cultura del vi és cada vegada més apreciada i si tots els pobles tracten d'estimar allò que tenen de valuós, és curiós i alhora preocupant el desconeixement que els valencians tenim dels nostres millors vins. A poc a poc aquest desconeixement va sent superat; i els vins valencians cada volta més apreciats.

L'enorme tradició vinícola de les nostres terres té una prova immillorable a les comarques del Vinalopó. Ja des del segle XVIII la ciutat de Monòver esdevingué el major productor de vi de l'antic Regne de València. L'especial clima, extraordinàriament sec, d'aquesta comarca fa que la varietat de raïm **monastrell** siga la més conreada. I del monastrell : el Fondellol.

Conta la tradició que pel gener del 1585 una ambaixada japonesa que arribà a Alacant ja fou obsequiada pel cuiner del rei Felip II de Castella amb el vi Fondellol. De fet la qüestió vinícola mai no ha deixat de ser una qüestió lligada al poder. Però amb el pas del temps aquest vi vell o vi ranci anà perdent-se, fins que l'any 1959 un enòleg de la zona, Salvador Poveda, provà de recuperar-lo.

El procés fou lent i el vi va començar a embotellar-se el 1976. En algunes anyades, molt poques, aquests "caldos" envelleixen sols, sense mesclar-los, portats directament als vells tonells que han tingut fins aleshores Fondellol. És el cas de la collita del 70. Tasteu, per això, el "**Gran Reserva Fondillón**" de la casa de Salvador Poveda. Es tracta d'un producte per acompanyar els postres, en el cas del dolç; o altres el prefereixen com a aperitiu.

Aquest producte és l'hereu directe dels grans vins d'Alacant que del segle XVI al XIX, competiren a les taules reials europees amb el Porto o el Xerés. Salvador Poveda és, a més, un dels grans vinaters valencians. El "Viña Vermeta" rosat o negre de diverses collites, i de diverses qualitats, és molt fàcil de trobar a les tendes o fins i tot a les grans superfícies comercials. Per desgràcia el "Fondillón" (comercialitzat així, en castellà) és força més difícil de trobar a la Plana.

També un altre vinater de Monòver, **Primitivo Quiles**, ha sabut elaborar amb molta dignitat aquest gran reserva i el comercialitza amb preus que van de les dues mil cinc-cents pessetes l'ampolla fins a les quatre mil, segons qualitats.

Santiago Vilanova

VILANOVA I LA GELTRÚ

: UN AGERMANAMENT OBLIDAT.

per JOSEP PASQUAL GIL i MONZÓ.

Diuen que el sant, quant més lluny, més miraculós.

Sembla que un poc d'això ha passat amb les ciutats agermanades de la

nostra vila: Borriana, Vilanova i Michalovce. I encara Borriana, pel seu immediat veïnatge, no podem per menys de tenir-la constantment present.

Per contra, Vilanova i la Geltrú, entorn a cinquanta-mil habitants a dos centenars i mig de quilòmetres, no és tan lluny ni tan a prop, ni tan quotidiana ni tan exòtica. Però tanmateix, compartim alguna cosa més que el fet d'haver rebut el mateix any, 1274, de mans del mateix

rei, Jaume I, les respectives cartes de franqueses i poblament que ens situen en un temps i un espai comú de la història.

Amb Vilanova i la Geltrú, capital comarcal del Garraf, a meitat del camí costaner de Tarragona a Barcelona, compartim - cadascú amb els seus matisos - identitat, llengua i cultura; el mateix camí, de pas cap a Europa; el clima, el cel i la mar; caràcter, geografia, història i un incendi borbònic (1714). No cal aprendre idiomes per visitar-la, ni estranyar els costums.

Quan ho hem fet, ens hi hem trobat com a casa - érem a casa! - descobrint racons encara per explorar: La Geltrú, amb el castell museu i l'església de Santa Maria, unida a la vila pel carrer de la Unió, antic torrent de la Pastera - com el nostre barranquet -; el carrer Major amb les cases principals -marquesos de Samà o el museu romàntic de Can Papiol -; la plaça de la Vila, porxada i regular, on hi havia el tradicional mercat dels dissabtes i una històrica fira pel novembre; Sant Antoni i la Maredeu de les Neus al capdamunt de La Rambla,

el passeig cap al mar - amb la modernista Casa Renard o Can Païssa - fins el monument al president Macià, al Barri de Mar, amb el far, el port i la cuina marinera comandada pel Peixerot, les platges i les caletes, entre Sant Cristòfor al llevant i Sant Gervasi i l'Adarró, jaciment ibero-romà potser de l'antiga

Carnaval. Balconada de l'Ajuntament en plena guerra de caramels

Subur, a ponent; i vora la plaça de l'Estació la Universitat Politècnica i l'historicisme egipcià del Museu Balaguer al llindar del modernisme, amb la Biblioteca del polític i literat i sales d'art variat, egipci, hispà i català.

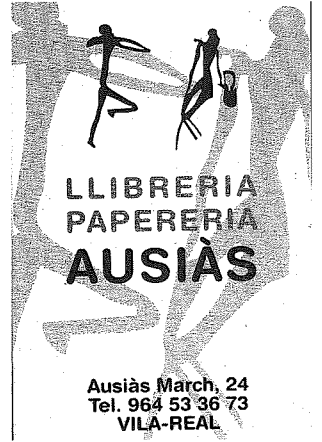
Sempre és temps de visitar la Vilanova, però hi ha festes per Sant Antoni (gener), carnaval, Sant Jordi (23 d'abril) amb concurs de roses i castellers - els Bordegassos són la colla local, que ja hem vist actuar a Vila-real -, Sant Joan (24 de juny) i Sant Pere (el 29), les festes majors de la Vilanova (5 d'agost) i La Geltrú (el 15) i l'aplec de tardor a primers d'octubre. Al migdia de Nadal, Sant Esteve i Cap d'Any, a Ca la Vila, la lletja Carassa del Moro Manani llença caramels per la boca als menuts.

És lluny l'agermanament rubricat a Poblet, on recorde un jove vilanoví expsuc, simpatitzant de Pujol, actual cara amable del govern conservador. *Gira il mondo.*

Seria moment, potser, i no per això, d'avivar fraternals relacions un tant oblidades.

El racó del viatger

**LLIBRERIA
PAPERERIA
AUSIÀS**

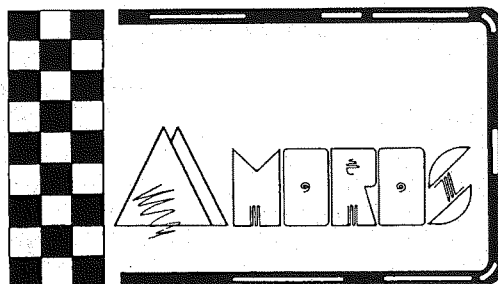
Ausiàs March, 24
Tel. 964 53 36 73
VILA-REAL

**MÚSICA RELLOTGES
TELEFONIA MÒBIL**

C/. Onda, 25
Telèfon 964 52 52

VILA-REAL
(Castelló)

**GESTORIA
ASSEGURANCES
ASSESORIA FISCAL-LABORAL
JURIDICA I COMPTABLE
AUTO-ESCOLA**

Arrabal de Sant Pasqual, 23
Tel. 52 18 05 - VILA-REAL

Premi Socarrat Major de l'any 2000: grup de danses "El Raval"

Per JOSEP VICENT CHIVA PERIS

Les danses, la música i els balls han format part, al llarg de la història, de la cultura autòctona de cada poble, de cada comarca i de cada país. En els balls i les danses els pobles expressen els seus sentiments, la seua forma de pensar i viure, les seues costums i la seua forma de relacionar-se socialment, és a dir, la seua cultura més popular i tradicional.

El creixement de les poblacions i els canvis dels seus hàbits socials i culturals, varen fer que aquestes danses s'anaren que-dant en l'oblit o, en el millor dels casos, tan sols en la memòria d'algunes persones preocupades per què la cultura tradicional dels nostres pobles no desapareguera. Gràcies a les persones que han sabut guardar, ensenyar i transmetre els balls i les danses, i també a tots els que, actualment, es

preocupen per a que aquestes expressions culturals no desapareguen, ens ha permès conèixer i poder ballar de nou les danses que ballaven els nostres avantpassats i que formen part de les nostres arrels, de la nostra cultura i de la nostra identitat com a poble i com a país.

Un d'aquests grup de persones que es preocupen per aconseguir que no desapareguen i es queden en l'oblit les nostres arrels culturals populars i tradicionals és el grup de danses "El Raval" de Vila-real. El grup de danses "El Raval" va ser fundat l'any 1987 i està format per una trentena de joves amb la finalitat d'investigar i difondre la cultura popular i tradicional valenciana, especialment a les comarques del nord.

Les seues tasques d'investigació s'estenen als balls i les danses, a la música, als instruments i a altres aspectes etnològics com són la indumentària, els jocs tradicionals i els relats de tradició oral, de les nostres comarques.

En col·laboració amb el Consell de la Joventut de Vila-real, el grup de danses "El Raval", ha publicat dos cançoners (Cançons de la Vila (1) i (2)) que formen part d'una col·lecció que han encetat amb la música tradicional de Vila-real.

El grup de danses "El Raval" no deixa de banda la docència. Imparteixen classes de dansa a altres entitats tant de Vila-real com d'altres poblacions. Al Gran Casino de Vila-real, cada divendres, fan classes de bandúrria, guitarra i llaüt a qualsevol persona interessada en aprendre aquest instruments, i, tots els dissabtes, classes de dansa per a majors de 14 anys.

Els darrers anys han portat a terme una tasca de restauració dels diferents balls de les nostres comarques com per exemple el ball rodat de Xiva de Morella, dansa que al poble ja no es balla; la seguidilla, jota i fandango de San Vicente de Piedrahita, conjunt de danses que es pot perdre; el ball rodat de Vistabella; la seguidilla, jota i fandango de Lluçena; arenilles de Benafigos; carraspera i jota de sis de Culla. El repertori s'estén també a danses de les comarques centrals i del sud del País Valencià. Han enregistrat material discogràfic amb les danses que el grup ha dut en el seu repertori des dels primers anys.

Actualment organitzen exposicions i conferències sobre la indumentària valenciana i amb la regidoria de la dona han encetat una línia de col·laboració per preparar exposicions relacionades amb el treball de les dones dels segles XVIII i XIX.

El grup de danses "El Raval" ha portat la nostra cultura tradicional per tot el País Valencià, Canàries, Castella-La Manxa, Catalunya, Múrcia, Galícia, Euskadi i també per Austria, Turquia, Eslovàquia, Hongria, Itàlia, Portugal i Ucraïna.

La tasca més destacable i coneguda per la majoria de la gent, encara que s'hauria de discutir si la més important, és l'organització, amb la col·laboració de l'Ill·Im. Ajuntament de Vila-real, del Festival Internacional de Danses, el qual ens permet de conèixer les danses, la música, els balls i les tradicions d'altres pobles, altres comarques i altres països. Es pot dir que aquest festival està consolidat a la nostra ciutat, ja que, enguany, se celebrarà la seua tretzena edició.

CAMPANYA 2000/2001

Assegura la teua collita de cítrics en La Unió

ASSEGURA ARA

Ja pots contractar la teua pòlissa fins el 15 de setembre en l'Avinguda La Murà, 28-2 o al telèfon 964535533

Més Assegurats Amb La Unió

CERCAVILA

poble curiós. Als fonamentals interrogants del gènere humà, **qui som?**, **on anem?**, nosaltres hem d'afegir **per on podrem anar?** I això sense carrers tallats per obres, a càrrec de qualsevol que tinga una tanca a e ara és per cablejar el poble. Com diria un xinés, comença a estar

er era bona però no es podia fer a mitges: canviar el sentit de les grans r la resta igual. L'estudi s'ha de fer complet i molt meditat o deixar-ho. afortunats canvis mar-muntanya als carrers Ermita, Traver, Eixample- /elles ens poden complicar molt l'estiu. Rectificar a temps seria de savis.

rs, el Tàrrrega el traslladen a *barracaland*. Reformar-lo costa vora cent ue un centre nou, sense comptar el cost de la provisionalitat. La lògica r abans el tercer institut i no malbaratar els diners dels contribuents. (?). ue fa els barracons s'estarà posant les botes. N'hi ha a totes les escoles.

ern ben sec, la primavera va arribar amb pluges. A Vila-real s'aturaven è la nova estació de Castelló s'havia inundat. Home, és que plovia! l'ena recta electoral van anar a inaugurar no hi van acudir a esgotar.

Ens agrada la revista municipal

Infocultura. La dreta pot fer les coses bé i estimar el país. Tres regidors de cultura consecutius estan demostrant estar a l'alçada del seu nivell universitari i de la condició de valencians. És el camí correcte de normalització. Com a tot arreu, el País Valencià serà de tots o no serà.

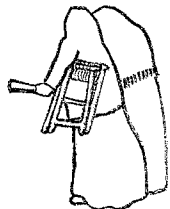
Per contra, és indecent el canvi d'actitud en el cas del magatzem de Cabrera. El PP local ha jugat a protector del patrimoni mentre ha necessitat el Bloc. Ara se'n passa amb tot l'equip a les tesis del PSOE: retranquejar. M'assossega pensar que al nostre escàs modernisme no hi ha el Parc Güell ni la Sagrada Família. Serien en greu perill.

Atiar nacionalismes agressius, de Milosevic a Putin, dóna vots. Un Aznar victoriós, *nilla... de Onésimo ! proclamava La guerra ha terminado. Ens va estalncido y desarmado el ejército rojo, han alcanzado las tropas nacionales abut sempre qui són els nacionals. Tanmateix, a un cantó del Cedre il nacionalismo es una enfermedad que se cura viajando. No és veritat. m el serbi o el rus, ni a Lurdes !. Pujol enano... tornaven a cantar.*

o li cal anar a Lurdes. Prèvia conxorxa de governs britànic, espanyol i da de Pinotxo ens ha deixat tots amb un pam de nas. Ajuda al ra el fiscal gros diu que, si és jutjat al seu país, malgrat els ciutadans a no pot ser part contra ell. per no patir en els seus bens. com ara

Ací on el veus, ja li van operar un dit d'urgència

Sol passar, trobar la palla sense reparar en la biga.

Dura
panya
campar
ben cla
ha com
malgra

Aque
novemb
Infante
pel cor
Acadèr
les Cor

Aque
1 - E
Joiosa

2 - L
raó pre
ta varia

3 - E
la), sin
post (e

El nom és Vila-real. Escriu Vila-real

Ant la Setmana Fundacional, la Regidoria de Normalització Lingüística va iniciar una campanya institucional sota el lema "**El nom és Vila-real. Escriu Vila-real**". La finalitat d'aquesta campanya és incidir de nou en la correcta escriptura del nom del nostre poble per tal de deixar clar que es tracta d'una sola paraula amb erra minúscula i guionet davant. Aquesta Regidoria ha estat aprovat de manera reiterada que el nom de la nostra ciutat es continua escrivint malament, i que s'ha de haver fet en altres ocasions campanyes amb la mateixa finalitat.

Aquesta denominació oficial va ser aprovada per decret de la Generalitat Valenciana de 15 de desembre de 1982, al mateix temps que se suprimia l'obsoleta terminologia "Villarreal de los Segors", falsament erudita i sense cap tradició històrica. L'expedient d'alteració va anar precedit d'un acord municipal (3 d'abril del mateix any) i els necessaris estudis de la Reial Acadèmia de la Història, de la Direcció General d'Administració Local i la Secretaria d'Estat per a les Illes Balears i les Illes Canàries.

Aquesta grafia valenciana es fonamenta en diversos aspectes:

En primer lloc, es tracta d'una sola paraula i no de dues (com per exemple passa amb la Vila de Ciutat Real).

La forma simplificada en un sol mot es documenta des de fa segles i per aquesta mateixa raó s'esmenta la variant arcaica "real" i no "reial" (forma actual de l'adjectiu derivat de "rei"). Aquesta forma arcaica està documentada en textos de Sant Vicent Ferrer o de Jaume Roig.

El guionet al mig no marca separació (i per això és incorrecte escriure la erra amb majúscula i guionet que indica senzillament la pronunciació múltiple de la erra entre vocals en un nom com el castellà en el mateix cas, el que fa és duplicar la lletra).

Pasqual Batalla Llorens
Regidor de Normalització Lingüística

r -r
r -r

El nom és Vila-real.
És a dir: una sola paraula,
amb la "r" minúscula
i un guionet davant.

1 En primer lloc, es tracta
d'una sola paraula i no de
dues.

2 La forma simplificada en
un sol mot es documenta
des de fa segles i per
aquesta mateixa raó
presenta la variant arcaica
"real" i no "reial".

3 El guionet al mig no
marca separació, sinó que
indica senzillament la
pronunciació múltiple de
la "r" entre vocals en un
nom compost.

el nom és

escriu Vila-real

Regidoria de

Normalització
Lingüística

VILA-REAL